

Mijn Fiets routes

Bovengronds
genieten van het
mijnverleden

Inleiding

M2015 is in het leven geroepen om het Limburgse mijnverleden onder de aandacht te brengen. Niet alleen bij ouderen, ook bij jongeren. Tijdens het Jaar van de Mijnen (M2015) zijn de voorliggende fietsroutes opgesteld. Deze geven een inkijkje in het Limburgs mijnverleden. Fietsers komen langs objecten en monumenten die herinneren aan het Limburgse mijnverleden. De vier routes beslaan gezamenlijk het grootste gedeelte van de Oostelijke en Westelijke Mijnstreek en hebben samen een lengte van maar liefst 125 kilometer (exclusief de 2 verbindingroutes). Bijzonder aan de routes is dat op diverse plekken zogenaamde tijdvensters zijn geplaatst. De tijdvensters geven een impressie van de vroegere inrichting van een aantal historische locaties.

Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van het bestaande fietsroutenetwerk. De knooppunten zijn aangegeven met een vet gedrukt getal tussen haakjes, bijvoorbeeld (76). Om u de echt mooie plekken te laten zien wordt op enkele plaatsen van de knooppuntenroute afgeweken. Hier wordt u met tekst verder geleid. In het Wormdal worden de Duitse knooppunten gebruikt.

De vier routes zijn via een aangegeven knooppuntenroute met elkaar te verbinden. In de routebeschrijvingen zijn de verbindingroutes aangegeven. De routes ervan staan beschreven in de tekst.

Op de fysieke startpunten van deze verbindingroutes staat dit aangegeven op een bord met daarop het logo van het Jaar van de Mijnen 2015.

Verder kunt u uitgebreide informatie over de objecten en plekken die u onderweg tegenkomt vinden op de sites van de samenstellers en partners: rijkheyt.nl, dedomijnen.nl, demijnen.nl en m2015.nl.

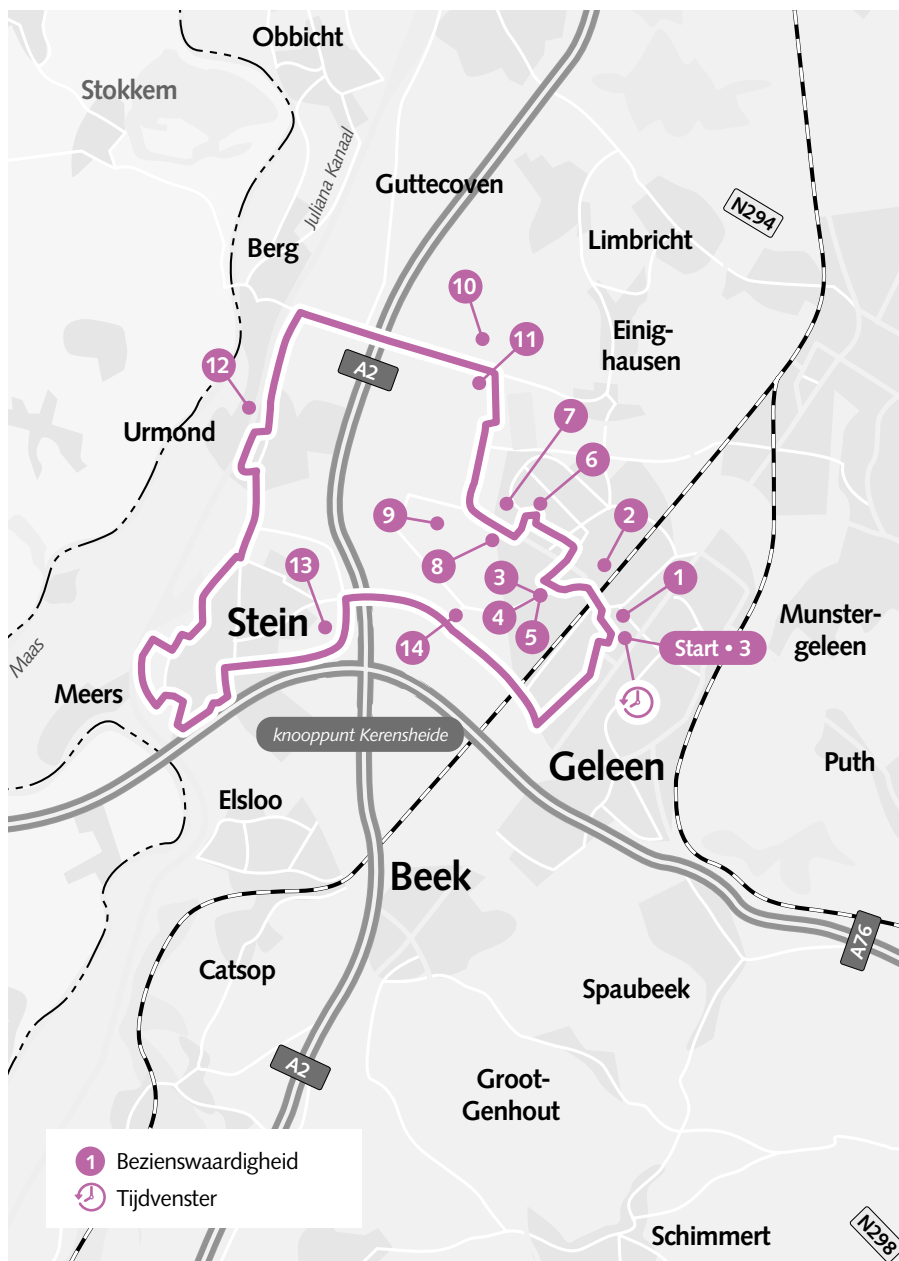
De routes zijn ook met GPS-navigatie te rijden, zodat de routebeschrijvingen en kaartjes in deze brochure niet voortdurend geraadpleegd hoeven te worden. De GPX-routes zijn te downloaden op de sites van de samenstellers en uitgever van dit routeboekje en op fietseropuit.nl.

Route aanduiding:

Ra	rechts afslaan
Raa	rechts aanhouden
La	links afslaan
Rd	rechtdoor

Meer info

VVV Zuid Limburg
 0900-555 9798 (€ 1,- p.g.)
www.vvvezuidlimburg.nl
info@vvvezuidlimburg.nl

Route 3 • 20 km

Langs mijn en water

START / FINISH • Markt, Geleen

Annastraat inrijden **Ra** Mauritslaan.
Bij rotonde **Rd** (Tunnelstraat), onder tunnel
door en dan **La** Mijneweg in.

De Julianatunnel 1 bestaat uit drie viaducten en werd in gebruik genomen op de verjaardag van prinses Juliana, 30 april 1931. De tunnel werd gebouwd ter vervanging van de overweg bij station Lutterade. Zowel het kolenvoer als de naar hun werk gaande mijnwerkers ondervonden veel hinder van deze overweg, een win/win-situatie dus!

Meteen na de tunnel ziet u rechts een mozaïek dat is gewijd aan het mijnverleden van DSM. Aan de Mijneweg ligt links het Mauritspark, een wijk voor opzichters en beambten van de mijn. Hier ziet u het **Mijnwerkersmonument 2** van Eugène Quanjel. Dit werd waarschijnlijk geplaatst ter herinnering aan 35 jaar Staatsmijnen in 1937 en het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina in 1938. Het is pas geplaatst kort na de geboorte van prinses Irene in augustus 1939. Het monument dat in 1998 werd gerestaureerd, toont de overgang van een agrarisch naar een industrieel tijdperk, waarvan Geleen een sprekend voorbeeld was en is.

Julianatunnel kort na de opening

Meteen na het Mauritspark ligt links de **loonhal 3** van de mijn Maurits en rechts, aan de andere kant van de weg staat het beeld van de **heilige Barbara 4**.

Sint Barbara en de mijngeest Kasper

St. Barbara, in het Limburgs ook wel Sinte Berbe of 'Berbke' genoemd, was de patroon- of beschermheilige van de mijnwerkers. Barbara werd als kind door haar vader opgesloten in een toren om haar te beschermen tegen alle gevaren en invloeden van buiten. Toch kwam zij ongemerkt in aanraking met de christelijke leer. Toen haar vader dit ontdekte, onthoofde hij zijn dochter. Haar dood werd ter plaatse gewroken doordat een bliksemschicht de moordenaar dodelijk trof. Naast Sint Barbara en enkele andere heiligen die als patroon fungeerden voor mijnwerkers waarde ook nog een fors bijgeloof onder in de mijngangen. Het werk in de mijnen was gevaarlijk. Hele gangen konden zomaar instorten, er kon zomaar een ontploffing plaatsvinden, je kon er stikken door mijngassen of door gebrek aan zuurstof en je kon ook nog eens verdwalen of in een diepe mijnschacht vallen. Die ongelukken hadden niet allemaal een verklaring en al zeker geen reden of bedoeling.

In het verleden kon het geloof in een **mijngeest** 5 een hoop verklaren: de boze mijngeest kon bijvoorbeeld een pijler hebben omgetrokken, waardoor een deel van het plafond instortte. Om dit te accepteren moest je wel in geesten of spoken geloven. Sommige mijnwerkers geloofden in een oude man, Kasper genaamd. Hij was niet alleen een bóze mijngeest, die de mijnwerkers strafte als ze iets verkeerd deden, hij hielp de mijnwerkers ook in nood.

Sint Barbara

In de voorgevel van het voormalige hoofdkantoor Staatsmijn Maurits staan vier hoekige figuren. Deze vier beelden moeten Kasper de mijngeest voorstellen.

Na de loonhal eerste **Ra** (Ringovenstraat). **Rd** naar Heidestraat. In de Heidestraat is links nog een oude houten noodkerk te zien. Tweede straat **La** (Valderenstraat). Op de hoek ziet u een toren van de Engelbewaarderskerk. De kerk was gebouwd in de jaren '50 en slechts veertig jaar later weer afgebroken. Derde straat **Ra** (Geraniumstraat). Hier staat een beeld van 'Koempel Sjeng', midden in de wijk Lindenheuvel.

De steenberg van de Maurits

Tijdens de Barbaraviering van 4 december 2000 schonk men aan de oud mijnwerkers van Lindenheuvel het bronzen beeld **Koempel Sjeng** 6 van kunstenaar Hans van Melis.

Eerste straat **La** (Lobeliastraat).

Nederland had na de Tweede Wereldoorlog een zeer groot gebrek aan woningen, geschat zo'n 400.000 à 500.000 stuks. Oostenrijk daarentegen kampte met een groot voedseltekort en verkocht veel woningen die konden worden betaald in 'natura' met zaden, gedroogde groenten en visconserven. Nederland leverde voedsel aan Oostenrijk

en wij kregen van hun noodwoningen, beter bekend als **Oostenrijkse woningen** 7. Deze constructie werd ook wel 'Nachkriegshilfe' genoemd.

Aan einde van Lobeliastraat **Ra** (Valderenstraat). Eerste straat **La** (Irisstraat). Deze straat uitrijden tot aan Burgemeester Lemmensstraat (=2e straat **Ra**).

Aan de overkant van de kruising ligt het Barbaraaltje en op de achtergrond ziet men de restanten van de **Steenberg** 8. Dit is het hart van wat nu de Chemelot-campus heet en waar naast de 'kinderen' van de mijn, de chemische bedrijven, ook vele tientallen bedrijven, vaak als spin-off van het oude bedrijf DSM, als 'kleinkinderen' werkzaam zijn in de innovatiesector. Vele octrooien getuigen jaarlijks hiervan. Men komt rechts na ca. 100 meter ook langs de plaats waar het gezellenhuis van de mijn Maurits heeft gelegen. Dit is nu wijkpark Lindenheuvel.

De mijn veroorzaakte een grote toestroom van mijnwerkers van 'buitenaf' onder andere uit het noorden van ons land, Polen, Italië en de Balkanlanden. Complete nieuwe woonwijken werden gebouwd, veelal volgens het tuindorp-concept: een groene wijk met ruimte voor (moes)tuinen en kleinvee. De **wijk Lindenheuvel** 9 werd vanaf 1919 gebouwd.

De Burgemeester Lemmensstraat komt weer uit nabij de rotonde bij de Seringenlaan. Daar **Rd** en bij 2e rotonde **Ra**; u verlaat Geleen en u gaat verder op de Burgemeester Lemmensstraat.

Aan de Burgemeester Lemmensstraat lag ongeveer ter hoogte van het park het 'kamp Graetheide', oorspronkelijk als interneringskamp voor NSB-ers en collaborateurs gebouwd, maar in begin jaren '50 enige tijd in gebruik geweest als 'Molukkerskamp'. Direct na de bevrijding eind 1944 namen veel mijnwerkers ontslag of werden ontslagen.

Met als gevolg een catastrofale productiedaling van steenkool. Het nijpend tekort aan steenkool werd in mei 1945, toen ook de rest van Nederland bevrijd was, echt duidelijk. De steenkolen waren hard nodig voor het nationaal herstel van Nederland. Binnenlandse werving leverde echter niet het verwachte resultaat op. Daarom werden politieke delinquenten op vrijwillige basis te werk gesteld in de mijnen. Hun straf moesten ze echter uitzitten in 'Mijnkampen' zoals hier in **Mijnkamp Lindenheuvel, ook wel Graetheide** 10 genoemd.

Vlak voor grote weg (Urmonderbaan) knooppuntenroute oppikken naar 29. Hier waren vroeger meerdere bruinkoolgroeves.

In de Graetheide zijn diverse **Bruinkoolgroeves** 11 geweest. Met namen als de Louise-groeve. Meerdere ontginningsboerderijen, die vanaf de eerste helft van de 19e eeuw na de definitieve verdeling van duizenden hectaren grote heidecomplex hier stonden, moesten daarvoor wijken. Met name in de Eerste Wereldoorlog, toen snel behoefte was aan kolen en bruinkool (maar vanwege de oorlog aanvoer uit het buitenland nauwelijks mogelijk was), zijn deze groeves actief geweest. Kort erna was de hype voorbij en werd het 'zwarte goud' van veel groter belang.

Van 29 naar 27 langs de oude Bergerweg. In Berg voor de brug **La** richting 41 via Urmond naar Stein.

Bruinkoolgroeve op de Graetheide

U passeert Urmond, dat vele meters is gezakt vanwege de kolenvinning, want de huizen lagen vroeger bijna ter hoogte van de dijk! U rijdt langs het Julianakanaal. Het **Julianakanaal** 12 werd vanaf 1925 gegraven toen bleek dat het vervoer van steenkolen problematisch werd. De Maas was dichtbij maar onbevaarbaar. Het nieuwe kanaal zou een kortere vaarweg opleveren en was veiliger te bevaren dan de Maas. In 1935 werd het kanaal officieel geopend.

Bij Stein was een grote overslaghaven voor Nederlands grootste mijn, want dat was de Maurits. Vlak bij 41 ziet u de ruïne van de donjon van de 'Sires' van Stein, een machtig middeleeuws geslacht.

Bij 41 **La** naar 38. U rijdt hierbij dwars over het terrein van de Chemelotcampus.

De zware chemie is nu eigendom van SABIC, een Saoedi-Arabische firma.

U komt hierbij o.a. langs Kerensheide, ooit een woonwijk voor mijnwerkers (beambten), maar nu afgebroken, een industrieterrein, een verkeersplein en het **recreatiepark Steinerbos 13**, dat zoals zoveel in deze regio, een relatie heeft met de mijnbouw. In 1939 werd het park geopend. Het werd gesticht door de Staatsmijnen voor haar medewerkers. In het weekend konden zij en hun familie zich hier ontspannen. In 1970 werd het aan de gemeente Stein verkocht voor een symbolisch bedrag. Inmiddels is het geprivatiseerd en wordt opnieuw geïnvesteerd in het moderniseren van het park.

In 1915 begon men in Geleen met de bouw van twee schachten en de aanleg van de staatsmijngebouwen. De mijn werd in 1926 officieel in bedrijf genomen. Door de aanleg van de **Staatsmijn Maurits 14** veranderde het fraaie agrarische landschap in een onaan-trekkelijk industriegebied van 5.000 hectare. De jaren dertig waren niet succesvol omdat de vraag naar kolen afnam. Tijdens de oorlogsjaren (1940-1945) was het werk in de mijnen zeer gewild om uitzending naar Duitsland te voorkomen. Na de oorlog vond daardoor een ware uittocht van mannen plaats die eigenlijk nooit mijnwerker wilden worden. In 1950 haalde de Staatsmijn een recordproductie aan kolen naar boven. Dit was het hoogtepunt van de Maurits. Daarna ging het definitief bergafwaarts met de mijnindustrie. De stijging van de import van steenkool (uit onder andere de Verenigde Staten) en andere vormen van energie gaven de doodsteek aan de Nederlandse mijnindustrie.

De gigant onder de Limburgse kolenmijnen, de Maurits, ging in 1967 als eerste dicht.

Als u van de Chemelotcampus af komt, bent u weer in Geleen aangekomen, in de wijk Krawinkel (dialect voor Kraaienhoek).

Dit was met Lutterade en Oud-Geleen één van de drie kerngebieden van de gemeente Geleen.

Bij het kruispunt met verkeerslichten gaat u **Ra** naar de Mauritslaan.

Daar is aan de rechterkant het Pinkpop-museum van Jan Smeets in het oude postkantoor.

Meteen erna gaat u direct weer **La** de Graaf Huynlaan in en daarna bent u weer op de Markt van Geleen tijdvenster 🕒, het vertrekpunt.

VERBINDINGSROUTE naar route 4 vanaf Markt / hoek Graaf Huynlaan.

Maurits

Colofon

Deze brochure is een uitgave van VVV Zuid-Limburg, Historisch Goud-Rijckheyd, het Koninklijk Instituut voor Ingenieurs (KIVI), afd. Limburg, De Domijnen en het Huis voor de Sport Limburg. Deze is met de meeste zorg samengesteld. Alle informatie wordt echter verstrekt zonder aansprakelijkheid onzerzijds. Bij het samenstellen van deze brochure is alles in het werk gesteld om de bron van de foto's te achterhalen. Mocht u onverhoopt toch menen de rechten te bezitten of de genoemde bron klopt niet, neem dan alstublieft contact met ons op via VVV Zuid-Limburg.

Coördinatie ©2015: VVV Zuid-Limburg, Historisch Goud-Rijckheyd, De Domijnen en Huis voor de Sport Limburg

Teksten & routes: Peer Boselie (Archief De Domijnen), Roelof Braad (Historisch Goud), Wiel Heyenrath en William Buil (KIVI).

Fotografie: VVV Zuid-Limburg, Historisch Goud / Rijckheyd, Archief De Domijnen, Heemkundevereniging Geleen, Gemeente-archief Kerkrade, RHCL (collectie Staatsmijnen).

Coverfoto: Fritz Henle (1909-1993)

Vormgeving: Het Vormlab, Heerlen

Druk: Kontinu, Sittard

Cartografie: Anyway Productions, Hansweert & het Vormlab.

Met dank aan:

Het project van de mijnfietsroutes inclusief tijdvensters is mede mogelijk gemaakt dankzij een financiële bijdrage van Stichting Jaar van de Mijnen, Stichting Fonds Sociale Instellingen en Stichting Behoud Mijnhistorie.

VVV Tips!

Wilt u een indruk krijgen van het werken in de mijn dan adviseren wij u een bezoek te brengen aan het Nederlands Mijnmuseum in Heerlen, de 'Steenkolenmijn' te Valkenburg of Schacht Nulland te Kerkrade. Voor de echte beleving kunt u ondergronds in de steenkolenmijn Blegny, werelderfgoed, net over de grens in België.

Kijk voor meer informatie op vvvzuidlimburg.nl.

Meer weten over mijnbouw en historisch erfgoed?

Kijk op demijnen.nl en industrieelerfgoedlimburg.nl